

Występowanie żubrów w obwodach dzierżawionych przez koła łowieckie w Bieszczadach

Ryszard Paszkiewicz

Polski Związek Łowiecki – Okręg Krośnieński

Incidence of wisents in hunting grounds leased by hunting clubs in Bieszczady

Abstract: Analyzed were effects of wisents' *Bison bonasus* presence within hunting grounds administered by Polish Hunting Association. At present wisents live in 8 such units at the total area of about 18 thousand ha. Total damages caused by wisents were estimated there in 2014 for about 15 thousand PLN that included costs of grazed or damaged plants grown for supplemental feeding, eaten fodder from game feeders and destroyed or utilized salt licks. Lack of financial support from sources available for State Forests results in negative attitude of hunters towards wisents' presence.

Key words: European bison, damages, acceptance for protected species

Wstęp

Podjęta decyzja o przewiezieniu żubrów linii białowiesko-kaukaskiej w Bieszczady zaowocowała powstaniem największego górskiego stada tego gatunku na świecie. Dobre wskaźniki demograficzne, jakie wykazywało stado w Nadleśnictwach Stuposiany i Lutowiska wywodzące się z osobników przywiezionych w 1963 r. do zagrody w Bereżkach (subpopulacja wschodnio bieszczadzka) skłoniło decydentów do dalszych wsiedleń tych zwierząt w Nadleśnictwie Komańcza, co dało od 1976r początek subpopulacji zachodnio bieszczadzkiej.

O wolnościowej hodowli żubrów na tych terenach możemy mówić od 1964r. kiedy uwolniono z zagrody aklimatyzacyjnej przywiezione osobniki. Od tego czasu rozpoczyna się stopniowe zasiedlanie kolejnych terenów przez coraz liczniejsze stada, wciąż utrzymujące podział na dwie odrębne subpopulacje. Aktualnie żyje w Bieszczadach ok. 300 żubrów, w tym ponad 1/3 na terenach obwodów dzierżawionych przez koła łowieckie.

W zamysłach autorów projektu reintrodukcji żubrów w Bieszczady było prawdopodobnie utworzenie populacji bytującej w centrum tego regionu. Wybrano obwody wyłączane z dzierżawienia kołom łowieckim, stanowiące aktualnie ośrodki hodowli zwierzyny będące w zarządzie Lasów Państwowych (Ryc.1). Docelowo stan żubrów określono wówczas na ok. 200 osobników.

Zasiedlanie odwodów dzierżawionych przez koła łowieckie

Wraz z rozwojem populacji rozpoczęły się migracje tych zwierząt, głównie w kierunku północnym i północno-zachodnim i żubry zaczęły się pojawiać w obwodach dzierżawionych przez koła łowieckie. Osobniki ze stada wschodnio bieszczadzkiego weszły w 1969 r. na teren obwodu 217 pk, a w 1978 – obwodu 211 pk przebywając tam okresowo w różnej liczebności do 2002 r, kiedy to zakończono akcję odstrzałów żubrów w związku ze stwierdzoną gruźlicą bydłą u tych zwierząt (Ryc. 1). Być może część żubrów z obwodu 217 pk przeszła na tereny Ukrainy.

Zasiedlanie przez żubry z subpopulacji zachodnio-bieszczadzkiej obwodów dzierżawionych przez koła łowieckie zaczęło się w 1991r. i praktycznie trwa do chwili obecnej. Bariery w dalszym zasiedlaniu terenów w kierunku północnym przez osobniki tego stada jest rzeka San i droga o dużym natężeniu ruchu tzw. pętla bieszczadzka. Można się natomiast spodziewać dalszych migracji w kierunku zachodnim (Ryc. 1), co może wiązać się z pojawianiem kolejnych problemów dla gospodarki łowieckiej prowadzonej przez tamtejsze koła.

Ryc. 1. Występowanie żubrów w obwodach łowieckich dzierżawionych na terenie Krośnieńskiego Okręgu PZŁ.

Metodyka zbierania danych

Liczne krytyczne głosy myśliwych zrzeszonych w kołach Krośnieńskiego Okręgu PZŁ odnośnie problemów stwarzanych przez bytujące w obwodach żubry stały się powodem podjęcia niniejszego tematu. Aby zebrać źródłowe materiały rozesłano do kół łowieckich dzierżawiących obwoły w zasięgu bytowania żubrów – ankiety, z prośbą o przesłanie niezbędnych danych dotyczących między innymi liczby żubrów, szkód przez nie powodowanych w zagospodarowaniu obwodów, stosunku myśliwych do ich obecności, udziału Skarbu Państwa w partycypacji kosztów utrzymania żubrzych stad w obwodach itp. Otrzymane od kół informacje skonfrontowano z danymi będącymi w posiadaniu Stacji PAN w Ustrzykach Dolnych oraz Nadleśnictw Lesko i Baligród. Najistotniejsze dane zestawiono w Tabl. 1.

Wyniki analizy ankiet

Aktualnie w Bieszczadach i Beskidzie Niskim żubry żyją w 8 obwodach dzierżawionych przez koła łowieckie, w tym w całości zasiedlają 2 obwoły: 204 pk i 207 pk. Łączna powierzchnia zasiedlenia wynosi ok. 18 tys. ha (Ryc. 1). Liczba bytujących żubrów w obwodzie waha się od 4 do 40 osobników przemieszczających się w ramach swojego areału występowania. Tereny obwodów dzierżawionych zasiedlają głównie żubry subpopulacji zachodnio-karpackiej, osobniki populacji wschodnio-karpackiej bytują w części obwołu 210 pk. W obwodzie tym zaobserwowano ciekawy przypadek długotrwałego braku stwierdzeń obecności żubrów trwającego od 1996 do 2013 r. kiedy to ponownie stwierdzono ich obecność w obrębie tego obwołu.

Wielkość strat powodowanych przez żubry oszacowano w kołach łowieckich na kwotę ponad 15 tys. zł (2014 r.), na co składają się koszty spasionych i zadeptanych poletek łowieckich, zjedzonej karmy (kukurydza, buraki) oraz soli lizawkowej (Tabl. 1). Koła łowieckie informowały również o uszkodzonych paśnikach i lizawkach. Tylko w jednym dzierżawionym obwodzie na osiem, w których występują żubry, Lasy Państwowe, korzystając ze środków projektu „Ochrona *in situ* żubra w Polsce – część południowa” wykładały karmę dla tych zwierząt. W sytuacji występowania w nadleśnictwach obwodów dzierżawionych oraz wyłączonych z dzierżawienia zdecydowana większość środków projektu wykorzystywana jest w tych drugich.

Z analizy wynika, że wspomniany projekt nie obejmuje dokarmiania stada, bardzo licznego, bytującego na terenach Nadleśnictwa Lesko, na terenie obwodów 203 pk i 204 pk (ok. 50 osobników). Okresowo, zagęszczenie żubrów w odniesieniu do powierzchni leśnej może być w obwodzie 204 pk najwyższe w kraju, przy jednoczesnym pełnym braku wsparcia ze strony Skarbu Państwa. Jedynym wytłumaczeniem takich działań może być utopijna koncepcja zatrzymania żubrów poprzez intensywne dokarmianie w centrum Bieszczadów.

Tabl. 1. Dane dotyczące występowania żubrów na terenie Bieszczadów w obwodach dzierzawionych (wyniki ankiet)

Nr obwodu	Nadleśnictwo	Powierzchnia ogółem obwodu w ha	Areał występowania żubrów w obwodach w ha	Wahanie liczby bytujących żubrów	Rok powstania się żubrów w obwodzie	Wartość szkód powodowanych przez żubry w tys. zł. w 2014 roku	Udział Skarbu Państwa w utrzymaniu stad	Stosunek myśliwych do obecności żubrów w obwodzie	Prowadzony monitoring przez PZŁ
193 pk	Lesko	6309	ok. 400	5	2014	–	Nie	Obojętny	Nie
203 pk	Lesko	6607	ok. 1200	8–17	2001	3,0	Nie	Obojętny	Nie
204 pk	Lesko	5627	ok. 5000	20–40	2001	5,0	Nie	Negatywny	Tak
206 pk	Komańcza	7814	ok. 600	4–6	1982	–	–	Negatywny	Nie
207 pk	Baligród	6566	ok. 6000	30–40	1990	2,0	Tak	Negatywny	Nie
208 pk	Baligród	6321	ok. 2000	4–20	2013	0,8	Nie	Pozytywny	Nie
209 pk	Baligród	4671	ok. 600	5	2013	–	Nie	Obojętny	Nie
210 pk	Baligród	3959	ok. 1500	15	1994	4,3	Nie	Negatywny	Tak

Tak prowadzona polityka musi rodzić niechęć myśliwych w stosunku do żubrów bytujących w ich obwodach co znalazło odbicie w ankietach. Na 8 ankietowanych obwodów uzyskano 4 odpowiedzi negatywne na pytanie o stosunek myśliwych do żubrów (Tabl. 1). Żubry oprócz uszczuplania bazy żerowej dla gatunków łownych wprowadzają niepokój w łowisku, wypierają jelenie oraz mogą stanowić źródło zarażenia gruźlicą bydłą innych gatunków kopytnych. Opisany wyżej sposób traktowania kół łowieckich wpływa na znikomy udział myśliwych w monitorowaniu stad.

Warto nadmienić, że Słowacja mając wolnościowe stado składające się z ok. 20 żubrów w realizowanym w latach 2010 – 2011 projekcie o nazwie „Realizacja planu zarządzania gatunkiem chronionym żubr *Bison bonasus*” uwzględniła w swych działaniach łagodzenie konfliktu z myśliwymi i konkurencji z innymi gatunkami kopytnymi.

Wnioski

1. Wykorzystywanie środków na hodowlę i ochronę żubrów winno odbywać się proporcjonalnie do wielkości bytujących stad, niezależnie od formy zarządu nad obwodami łowieckimi
2. Skarb Państwa winien rekompensować szkody spowodowane przez żubry w urządzeniach łowieckich
3. Dalszy rozwój bieszczadzkiej populacji żubrów wymagać będzie ściślejszej współpracy nadleśnictw z kołami łowieckimi, w tym również w zakresie zdobywania środków finansowych na ich hodowlę i ochronę.
4. Należy się liczyć ze stopniowym zasiedlaniem przez żubry obwodów dzierzawionych przez koła łowieckie w Bieszczadach i Beskidzie Niskim, gdyż w sąsiedztwie obecnego arealu występowania żubrów występują tylko takie obwody.